

Cânepioara ce de toamnă
 Șăde-n pod ca o cocoană,
 Cânepioara ce de vară
 O torc mâțele p-afară.
 De la Maria Bârle, 54 ani, Prislop, 1973

2686

Patruzăci de fonț de brânză
 Tăț băgaț înt-o plăcintă!
 Nici plăcinta nu-i de treabă
 Dacă nu ți-i mândra dragă.
 De la Maria Bârle, 54 ani, Prislop, 1973

2687

Asta-i lelea ce de-atunci
 Care da paie la junci
 Și la voinici buză dulci;
 Asta-i lelea ce de-apoi
 Care da paie la boi
 Și la voinici buză moi.
 De la Maria Bârle, 54 ani, Prislop, 1973

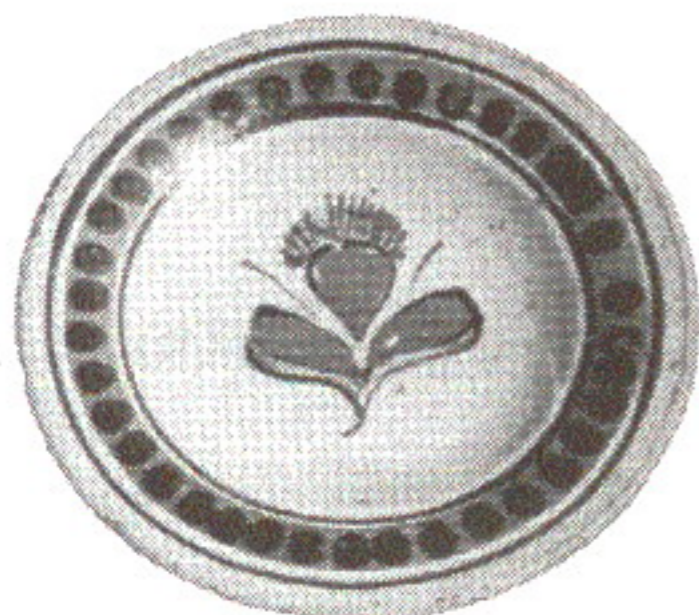
2688

Săracii cioarecii mei
 Că nu-i pot duce de răi!
 Da-am acasă două oi
 Și mi-oi face alții noi:
 Di pe una ptică lâna,
 Di pe alta-o iei cu mâna!
 De la Maria Bârle, 54 ani, Prislop, 1973

Colecția DANIELA și PETRU DUNCA

2689

Când aud struna cântând
 Stau în loc și mă leangân
 Ca și frunza de paltin
 Când o suflă vântu lin,
 Ca și frunza de stejar
 Când o suflă vântu rar
 Și pe față și pe dos
 Până ce o țipă jos.
 Ieud, 1979.

AUGUSTIN MOCANU

Despre creșterea oilor în Boju

Boju este o veche localitate românească atestată în documentele de cancelarie la 1214. Satul e așezat în nord-vestul Câmpiei Transilvaniei, la 20 Km sud-est de municipiul Cluj-Napoca, sub niște dealuri mari – prelungire a vestitului Deal al Feleacului. Ca statut administrativ de-a lungul vremii a deținut umilul rol de sat al comunei Cojocna, ca și în prezent. Numai o scurtă perioadă – 1950 – 1968 - a fost comună împreună cu satele Bodroc, Boju Gară și Pata. Locuitorii Bojului, înainte de cooperativizare, posedau cam 2500 ha de teren arabil, fânațe și pășuni. Creșterea oilor și a altor animale, mai ales vaci și bivolițe a fost și mai este încă o îndeletnicire de bază complementară a agriculturii cu care se află într-un raport de determinare reciprocă.

Organizarea creșterii oilor

Pe întinderea unui an calendaristic, activitatea de creștere a oilor cunoaște două perioade distincte: iernatul și pășunatul.

Iernatul - sau perioada de stabulație ținea de la prima ninsoare mare care nu mai îngăduia păscutul – pe la finele lui noiembrie și începutul lui decembrie – până către mijlocul lui martie. Iarna sătenii adăposteau oile în ocoale cu șopruri anume construite ca animalele să fie ferite de marile intemperii și să poată fi hrănite și adăpate cât mai bine. Le îngrijeau bine și fiindcă țineau puține din cauza lipsei unei pășuni pentru oi. Hrana consta mai ales din nutrețuri grosiere uscate: paie, amestec de paie cu fân, tului de porumb, dar, când se apropia fătutul, li se îmbunătățea hrana ca să aibă lapte, dându-li-se mai mult fân, păsat sau grăunțe de cereale. În nopțile cu ger și cu vânturi mari, cine avea posibilitatea le adăpostea în șură. Oile care fătau devreme și era frig se mutau într-un colț din poiată ori chiar în casă până ce mieii se uscau.

Pășunatul – dura din martie până în postul Crăciunului și cuprindea mai multe etape, relativ distincte: de primăvară, de vară și de toamnă.

Pășunatul de primăvară – începea în martie imediat ce starea vremii permitea. Oile erau păscute separat de fiecare proprietar sau se asociau câteva familii de vecini și le îngrijeau pe rând. Oile cu miei erau scoase dimineța pe fânațe, pe moine sau pe râuri iar seara reveneau în gospodărie unde li se completa hrana cu concentrate din cereale ori cu fân și erau adăpate. Acest pășunat individual dura până la împreunarea oilor, când se formau turmele. În Boju, pe vremea copilăriei mele (1940 -1950) se formau 4-5 turme de oi mulgătoare și una de berbeci. De prin iulie-august se putea înființa și o turmă de miei sau miei erau țipați în turmă cu oile. Proprietarii oilor dintr-o turmă constituiau o asociație înființată cu scopul organizării pășunatului, îngrijirii și mulgerii oilor.

Funcționarea asociației se baza pe egalitatea membrilor săi. Totul era atât de bine așezat încât înșelarea sau păgubirea cuiva erau excluse. Obligațiile ce reveneau fiecăruia se socoteau pe cap de oaie, iar dreptul de a mulge turma se obținea în raport cu cantitatea de lapte muls și măsurat la împreunarea oilor. Administrarea turmei o făcea un "comitet" ales de turmași, care avea în frunte un "șef". Acest comitet rezolva probleme ca:

- angajarea (băgarea) păcurarului și a mulgarului, care erau plătiți în bani și în bucate, pe cap de oaie;
- împărțirea imașului între turme;
- vinderea prin licitație a gunoiului cu turma;

*De unde vrei a mere tu
 Io am vinit demult.*

- organizarea zilei împreunării oilor, măsurarea laptelui muls de fiecare asociat și întocmirea tabloului (listei) cu rândul mulgerii oilor;
- vinderea prin licitație a laptelui muls la împreunare sau trecerea acestuia în contul banilor datorăți de asociație cuiva;
- asigurarea celor necesare la stână: ocol, colibă cu strungă, vase de muls și de strecurat;
- oprirea mulgerii oilor și slobozirea berbecilor între oi;
- stabilirea unei taxe pentru mârlire;
- rezolvarea unor litigii care puteau să apară în interiorul turmei sau în relații cu alte turme, cu proprietarii de terenuri etc.;
- ținerea legăturii cu administrația statului.

Asocierea rămânea valabilă de la un an la altul. Cine dorea, se putea retrage primăvara, înainte de împreunare. Tot atunci se primeau noi membri dintre cei care au dobândit oi sau veneau de la alte turme.

Pășunatul de vară – dura de la împreunare (Sângeorz) până către Sântămărie (15 august) Oile erau păscute în turme pe inimaș (imaș) sub îngrijirea păcurarului și a ajutoarelor acestuia (copii). Inimașul era constituit din tarlale de pământ arabil care se lăsa necultivat și se folosea la pășunatul oilor. În anul respectiv pământul se odihnea, putea fi gunoit și lucrat mai bine și producea mai mult în anul următor. Acest pământ, numit și ogor, deoarece se ara vara și rămânea așa până toamna când era însămânțat cu grâu, constituia o formă tradițională de refacere a fertilității solului organizată într-un ciclu de patru ani, în care rotația folosirii pământului se făcea astfel: inimaș (imaș) - ogor negru, grâu de toamnă, porumb sau altă prășitoare, grâu de toamnă, etc.

De la Sântămărie oile pășteau pe miriști până pe la mijlocul lui octombrie când se slobozea mai tot hotarul pentru păscut. Această etapă constituia pășunatul de toamnă și ținea până la alegerea oilor pentru iernat.

Împreunarea

După înțeles și după realitatea practică, acest cuvânt se opune lui “alegere, separare”. Împreunarea însemnează adunarea oilor laolaltă și formarea turmei, iar alegerea presupune despărțirea oilor fiecărui proprietar și încetarea existenței turmei. După câte îmi amintesc, împreunarea era în Boju cel mai important obicei legat de creșterea oilor, asemănându-se în bună măsură cu sâmbra oilor din părțile Oașului și cu măsurușul din Sălaj, căci toate trei sunt ocazionate de asocierea proprietarilor pentru vâratul oilor și au loc aproape simultan, de la Sângeorz până în prima săptămână a lunii mai. Capul turmei cu “comitetul” și cu turmașii, într-o duminică de aprilie, după mai multe încercări și discuții, băgau păcurarul și mulgarul și fixau ziua împreunării în funcție de starea vremii și prin înțelegere cu celelalte turme, fiindcă toate turmele pășunau pe același inimaș. În după-amiaza zilei de dinaintea împreunării, se întărcau mieii și se suvlintau oile pentru a putea fi spălate pe țâțe și mulse mai ușor. Spre seară, fiecare proprietar își trimitea oile la păscut pe hotar. Feciorii, care jucau, le însoțeau și aveau mare grijă de ele. Era un fel de noapte dominată de forțe magice binefăcătoare care stimulau laptele oilor, o noapte a slobozeniei generale pentru oi, care numai atunci puteau fi păscute oriunde pe hotarul satului, chiar și pe culturile de grâu dacă ele n-au crescut prea mari și oile le-ar putea culca la pământ. În timpul nopții, feciorii aflați cu oile se amuzau făcând fel de fel de glume. Celor care adormeau, li se “furau” străițele cu mâncare și opincile din picioare, care apoi erau legate bine sub foalele unor oi. În răsul lumii, somnorosii intrau în sat desculți și flămânzi. Glumele iscau veselie dar și unele certuri fără urmări, deoarece supărarea trecea repede, știind toți că așa e obiceiul și nu-l poate schimba nimeni. După răsăritul soarelui, oile sătule și ugerile “pușcând” de lapte, intrau în sat și erau mânate la ocolul din ograda

**Ie-ț tovarăș bun
Și merinde la drum.**

2690

Un(d)e-aud strigând: Mări(e)
Tăt acolo-m stau ochii
C-așe-i numele mândrii.
Ieud, 1979.

2691

Ceterucă, lemn de brad,
Mulți feciori ai însurat,
De mi-i zice tare bine
Însura-mi-i și pe mine.
Ieud, 1979.

2692

Măi Ionuț, măi Ionuț,
Poartă minte și nu struț
Că-amu ești cam bătrănuț.
Ieud, 1979.

Colecția

VALER TURCU-IORGA

2693

Cine joacă-n Postu Mic
Face râie pe buric,
Cine joacă-n Postu Mare
Face râie pe stinare.
(2004)

Colecția ANDREI GROBEI

**Strigături (ptiuituri)
din Țara Chioarului
(1915 – 1980)**

2694

Dragostea cea din pruncie
A fost numai jucărie,
Da' nu se uită niciodată
C-o fost dulce și curată.
De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteușu Mare, 1915.

2695

Badea cu mândra frumoasă
A fugit la Străjinoasă
Și părinții i-o cotat,
Nicări nu i-o aflat
Și-apoi când s-o-ntors acasă -
El mire și ea mireasă.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2696

Bate-mă și mă tot bate,
Bate-mă cu lemn de soc
Dacă nu mi-ai dat noroc,
Bate-mă cu lemn de spin
După mândra să suspin.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2697

Șohan nici nu m-am gândit
Ca să fiu eu ciufulit.
Feciorii care-mi vreu rău
Să mi-i bată Dumnezeu,
Să-i bată și să-i zdrobească
Ca să nu mai ciufulească.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2698

Firicel bătut de vânt
Eu cu mândra-s pe un gând:
Să mergem la cununie
Că ne iubim din pruncie.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2699

Fata cea mai jucăușe
Strânge gozu după ușe,
Numa-atunci îl scoate-n tindă
Când gunoiu-ajunge-n grindă.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2700

Tri fire de călăpăr
Și-o pus mândruța în păr,
Tri fire de rujnicuță
Să-mi fie mie drăguță.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

2701

Joacă-mă, mă joacă bine,
Ori te departă de mine;
Joacă-mă și mă sucește,
Pe sub mână mă-nvârtește.

De la Augustin Zamfirescu a Sofii, 18 ani,
Finteșu Mare, 1915.

gazdei de turmă. Între timp se adunau toți proprietarii de oi. Veneau cu vedre împănate la torți cu flori albe de păr, de mălin și de vișin. E sigur că florile îndeplineau o funcție magică ca în orice obicei unde e prezentă ramura verde. Imediat se trecea la mulsul oilor. Sub supravegherea atentă a celor prezenți, fiecare proprietar intra în ocol cu vadra goală, își găsea oile, le mulgea și ducea laptele la măsurat. Cinstea și corectitudinea la mulș și la măsurat aveau cea mai mare importanță, pentru că pe baza cantității de lapte mulș de gospodar se stabilea în ce ordine și de câte ori mulgea, fiecare, turma. Măsuratul se făcea în cupe și subunități de cupă, astfel: 1 cupă = 1 litru, 1 fele = jumătate de litru, 1 ponter = 125 mililitri. Pentru stabilirea rândului la mulșul turmei se pornea de la măsura numită lapte (pl. lapți). Un lapte cuprindea 4 cupe. Lista se făcea în ordine descrescătoare. De pildă: dacă în fruntea listei erau cei cu trei lapți, urmau cei cu doi lapți și o fele, cu doi lapți, cu un lapte și o fele, cu un lapte și la urmă cei cu o fele. Se înțelege că un proprietar cu trei lapți mulgea oile de trei ori până când îi venea rândul la mulș celui cu un lapte. După măsurat, cantitățile sub 1 fele de lapte se vindeau și se cumpărau. În acest fel situația se statornicea și se întocmea lista de ordine definitivă pentru toată perioada mulșului.

Pe timpul verii, dacă oile aveau suficientă hrană verde, erau mulse de trei ori pe zi. Odată cu apropierea toamnei, laptele scădea și se trecea la două mulșuri pe zi.

Prelucrarea laptelui de oaie

De la stână laptele era dus acasă de către mulgar și cineva din partea gazdei care avea oi (îi venise rândul să mulgă oile). Transportul se făcea în vasele proprietarului, după împrejurări și cantitatea de lapte mulș: într-un ciubăr mare dus cu carul, dacă stâna se afla departe și era lapte mult; cu mâinile, într-un ciubăr sprijinit pe două rude; în bidoane desăgite pe spinarea unui măgar al mulgarului, în găleți purtate în mâini.

Acasă, laptele era strecurat din nou; dacă se răcise era încălzit din nou și se pune în el cheag de casă, se acoperea și se aștepta să se închege. După ce se închegea, cașul se strângea cu mâna, se scotea din zer, se lăsa puțin să se scurgă apoi era pus pe o pânză albă și subțire cu care era așezat într-o veșcă potrivit de mare. Peste cașul din veșcă se așeza o piatra curată pentru a asigura scurgerea zerului. După o zi, cașul se scotea din veșcă și se pune la aer pentru a se zvânta și usca. Se putea consuma ca atare ori din el se făcea brânza. Pentru brânză, cașul bine uscat era tăiat felii subțiri și trecut prin mașina de tocat carne sau era bine zdrobit în mâini, apoi era sărat ceva mai mult decât o mâncare obișnuită, era frământat până se omogeniza devenind o pastă vârtoasă. Brânza pentru iarnă era bătută bine într-un budii ca să nu rămână aer în ea și se acoperea cu un capac de lemn apăsat bine. Se păstra la loc uscat și răcoros. Din zerul rămas după storsul cașului se obțineau următoarele produse:

a. O parte din zer cu bucățelele de caș rămase în el se pune într-un vas și se lăsa 2-3 zile să se acrească puțin, devenind jintuiala din care se făcea balmoș și se putea folosi la înăcritul ciorbilor.

b. O altă parte din zer se pune imediat la fiert pe foc potolit și se amesteca mereu să nu se prindă și să nu se afume.

Prin fierbere, din zer se alegea urda, iar ceea ce rămânea se numea jintiță, care era dulce și gustoasă. O beau cu poftă copiii.

Prin prelucrarea tradițională a laptelui de oaie se obțineau: cașul, brânza, jintuiala, urda și jintița.

Amu abde cobor

Cum suiem oaricând.